

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Záložna-kampelička Hodyně

1910–1953

Inventář

EL NAD č.: 670

AP č.: 304

Veronika Brožková

Plasy 2015

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	7
III. Archivní charakteristika archivního fondu	7
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	7
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	7
Seznam použitých pramenů a literatury	8
Přílohy:	
Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	9
Inventární seznam	10

I. Vývoj původce archiválií

Spořitelní a záložní spolky byly malé peněžní ústavy, které poskytovaly finanční služby svým členům z řad malých vkladatelů, především zemědělců a vesnických živnostníků. Vznikaly na sklonku 19. století podle německého vzoru Raiffeisenových záložen na základě zákona č. 70/1873 ř. z., o společenstvech pro napomáhání živnosti a hospodářství.

Velkým propagátorem těchto záložních spolků u nás byl František Cyril Kampelík (1805–1872). Tento lékař a politik mimo jiné v roce 1861 vydal brožuru *Spořitelny po farských kolaturách orbě, řemeslu ze svízeli pomohou*. Navrhl v ní zakládání malých venkovských spořitelen, které by z nahromaděného kapitálu poskytovaly rolníkům a venkovským řemeslníkům levný úvěr.

Na přelomu 80. a 90. let devatenáctého století se Kampelíkovy myšlenky začaly uskutečňovat. Zakládáním spořitelním a záložním spolkům se říkalo kampeličky nebo také raiffeisenky podle finančníka Friedricha Wilhelma Raiffeisena, který podobné úvěrové spolky zakládal v Německu. Vedly běžné účty, umožňovaly příjem a výdej peněz a vklady a výběry z vkladních knížek. Ze získaných depozit potom půjčovaly za výhodný úrok svým členům finanční hotovost bez dlouhé čekací doby a složitého ručení. Jednotlivé spolky zaštiťovala Ústřední jednota českých hospodářských spolků v Království českém. Ta pro záložny zajišťovala správu peněžních vkladů, ukládání financí na běžné účty v bankách, vedla účty, poskytovala úvěry, ukládala finanční přebytky, vykonávala revize, poskytovala poradenskou činnost. Vedle toho obstarávala i společný nákup hospodářských potřeb (uhlí, hnojiva, krmiva) pro zemědělce, objednávaných prostřednictvím jednotlivých spolků. Kampeličky byly zakládány s ručením neomezeným, pracovaly přímo na vesnicích, s minimálními náklady, kromě pokladníka neměly placené úředníky, byly spravovány lidmi, kteří měli své hlavní zaměstnání jinde a tuto funkci považovali spíše za čestnou.

Ustavující valná hromada *Spořitelního a záložního spolku pro Hodinu a okolí* se konala 20. listopadu 1910. Bylo zvoleno pětičlenné představenstvo, jehož předsedou (starostou) se stal František Janský, dále šestičlenná dozorčí rada a pokladník. Při svém založení měl spolek 17 členů.

Minimální vklad nového člena spolku byla 1 koruna, počáteční úrok z vkladů byl stanoven na 4 %, úrok ze zápůjček činil 5 %. Spolek se připojil k Ústřední jednotě českých hospodářských spolků v Království českém. Sídlo spolku bylo v Hodyni (do r. 1923 byl užíván název Hodina), jeho členy se mohli stát občané obcí Hodyně, Dřevce a Buček.

Dne 1. prosince 1910 byl spolek zapsán do rejstříku společenstev (Krajský soud v Plzni, sv. V, list 187) pod názvem *Spořitelní a záložní spolek pro Hodinu a okolí, zapsané společenstvo s neomezeným ručením*.

Vlastní činnost byla zahájena 1. ledna 1911. Spolek neměl vlastní prostory, úřadovalo se v domě pana Havlíka čp. 30, vždy v neděli a ve čtvrtek od 14 do 16 hodin, valné hromady se konaly v hodyňských hostincích.

Na základě úředního seznamu míst vydaného ministerstvem vnitra dne 23. června 1923 se změnil název obce z Hodina na Hodyně, dne 14. března 1926 byl proto na valné hromadě schválen nový název, který zněl *Spořitelní a záložní spolek pro Hodyni a okolí, zapsané společenstvo s ručením neomezeným*.

V roce 1934 musely být podle vládního nařízení č. 169/1933 Sb. z. a n., kterým se vydávají zvláštní předpisy o záložnách a úvěrních spolcích, úvěrních společenstvech (družstvech), hospodářských a živnostenských družstvech úvěrních a jejich svazech, změněny stanovy spolku. Při té příležitosti se obecné označení kampelička dostalo do názvu, oficiální název tedy zněl *Kampelička, spořitelní a záložní spolek v Hodyni, zapsané společenstvo s neomezeným ručením*.

Na základě vládního nařízení č. 268/1941 Sb. z. a n., o jazykové úpravě zápisu firem do obchodního nebo společenstevního rejstříku, byl 24. září 1941 schválen nový dvojjazyčný název *Kampelička, spořitelní a záložní spolek v Hodyni, zapsané společenstvo s neomezeným ručením* –

Kampelička, Spar- und Vorschussverein in Hodina, eingetragene Genossenschaft mit unbeschränkter Haftung.

Po pádu nacistického Německa a obnovení svobodné Československé republiky vydal dne 19. května 1945 prezident republiky Dr. Edvard Beneš dekret o neplatnosti některých majetkově právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců, kolaborantů a některých organizací a ústavů, jímž byla ve všech hospodářských ústavech, družstvech a institucích zrušena působnost dosavadních vedoucích osob a činovníckých sborů a vedení přešlo na jmenované národní správce. Národními správci kampeličky byli dne 23. července 1945 ustanoveni Václav Havlík, Vojtěch Kočka a Josef Štol. Dne 16. září 1945 se konala valná hromada a starostou spolku byl opět zvolen dosavadní starosta Václav Havlík.

Ke dni 31. prosince 1946 bylo ve smyslu § 1 zákona č. 200/1946 Sb. z. a n., o některých opatřeních v oboru obchodního a společenstevního práva, ve společenstevním rejstříku vymazáno německé znění firmy.

V březnu 1948 byl na schůzi představenstva spolku projednáván návrh na sloučení kampeličky s hospodářskou záložnou v Kralovicích. To však bylo představiteli spolku jednoznačně odmítnuto.

Podle zákona č. 181/1948 Sb. z. a n., o organizaci peněžnictví, byla výnosem ministerstva financí č. j. 215.095/48-III/7 ze dne 15. října 1948 přikázána přeměna v ústav lidového peněžnictví s tím, že název bude znít *Záložna-kampelička v Hodyni*. Záložna se stala povinným členem Okresní spořitelny a záložny v Kralovicích, která byla zároveň jejím peněžním ústředím. Dosavadní členové správy a úředníci zůstali ve svých funkcích, nově byla kampelička družstvem s ručením omezeným.

Již od počátku třicátých let 20. století uvažovali představitelé spolku o pořízení vlastní budovy, žádný z návrhů na koupi však nebyl realizován a kampelička úřadovala v pronajatých prostorách. Teprve v roce 1947 koupil spolek od paní Růženy Jánské za 88.350,- Kčs dům čp. 5, kde byla poté umístěna úřadovna. Kupní smlouva však nebyla ministerstvem zemědělství schválena s odůvodněním, že budova patří k zemědělskému podniku, jehož celek byl takto porušen. Koupě domu byla ve smyslu zákona o revizi 1. pozemkové reformy Krajským národním výborem v Plzni zrušena, kupní cena ale nebyla bývalou majitelkou usedlosti vrácena a celá komplikovaná záležitost byla řešena právně. Spolek byl v roce 1950 exekučně vystěhován do budovy místního národního výboru, která však byla pro potřeby úřadování naprosto nevyhovující.

V říjnu 1951 byla firma ze společenstevního rejstříku přenesena do podnikového rejstříku Krajského soudu v Plzni, kde byla zaregistrována pod značkou Dp 94.

Podle § 14, odst. 1 a 3 zákona č. 84/1952 Sb., o organizaci peněžnictví, se ke dni 1. ledna 1953 *Záložna-kampelička v Hodyni* sloučila univerzální sukcesí bez likvidace se Státní spořitelnou v Kralovicích. V důsledku toho došlo dne 17. února 1953 k výmazu *Záložny-kampeličky v Hodyni* z podnikového rejstříku.

Kampelička se po celou dobu své existence významnou měrou podílela na rozvoji obcí Hodyně, Dřevec a Buček. Prostřednictvím jejích půjček byla financována například elektrizace obcí, stavba silnic, mostu a vodovodu, zřízení telefonní služebny a stavba obecního nájemního domu v Hodyni.

Významní činovníci spolku

Předsedové představenstva (starostové)

František Janský	11/1910–05/1913
František Beran ¹	05/1913–03/1942
Václav Havlík	03/1942–06/1948
Josef Konopásek	06/1948–12/1952

Předsedové dozorčí rady

Max Geisselreiter	12/1910–05/1920
Josef Volín	05/1920– ?
František Beran	05/1947– ?
František Švejkovský	11/1949–12/1952

¹ V květnu 1915 nastoupil František Beran vojenskou službu, jeho funkci až do dubna 1919 zastával Josef Fakan.

Vývoj vkladů a zápůjček

<u>rok</u>	<u>vklady</u>	<u>zápůjčky</u>	<u>zisk</u>
1911	63 834,24 K	8300,00 K	5,19 K
1915	62 129,30 K	2061,00 K	120,36 K
1920	243 747,54 Kč	10 000,00 Kč	1057,71 Kč
1925	382 981,08 Kč	30 450,00 Kč	5993,97 Kč
1930	468 465,50 Kč	68 367,00 Kč	8169,74 Kč
1940	430 099,20 K	136 643,00 K	2595,10 K
1945	2 691 668,50 Kčs	18 000,00 Kčs	2222,30 Kčs
1952	1 393 335,00 Kčs	292 133,70 Kčs	-18,50 Kčs

Počet členů spolku

<u>rok</u>	<u>počet členů</u>
1911	28
1915	34
1920	40
1925	62
1930	73
1940	77
1945	74
1951	76

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Písemnosti předala v roce 1980 Česká státní spořitelna, oblastní závod Plzeň, z podnikového archivu v Nepomuku Státnímu oblastnímu archivu v Plzni a ten následně materiály postoupil zdejšímu archivu (č. př. 526). Předávací protokoly ani žádné jiné podrobnosti o převzetí archiválií se nedochovaly.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Záložna-kampelička Hodyně tvoří celkem 13 česky psaných úředních knih z let 1910–1952, z toho 9 knih správního charakteru (protokol pro valnou hromadu, protokol pro dozorcí radu, protokol pro představenstvo, seznamy činovníků a členů) a 4 účetní knihy. Fond dále obsahuje 1 karton spisového materiálu (zakládací listiny, soudní usnesení, protokoly o revizi, účetní závěrky a výkazy).

Název archivního fondu byl zvolen na základě Metodického návodu OASSS MV k vedení evidence NAD podle vyhl. č. 645/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, tj. dle posledního úředního nebo jinak běžně užívaného názvu svého původce a místa působení.

Při pořádání a inventarizaci fondu bylo přihlédnuto k současným pravidlům pro zpracování archivního materiálu (Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. SAP X, 1960, č. 2, s. 215–310), k Metodickému pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek č. j. SOAP/006-0767/2010 včetně jeho dodatku č. j. SOAP/006-1300/2014 a k Metodickému návodu č. 1/2013 OASSS MV, kterým se vydávají nová základní pravidla pro zpracování archiválií.

V roce 1981 Dr. Josef Pankraz a Marie Vitoušová fond uspořádali a vyhotovili skupinový inventář „Peněžní ústavy v okrese Plzeň-sever (1858) 1867–1954“, k jeho schválení však nedošlo.

Během současné inventarizace fondu došlo ke změně jeho celkové metráže a časového rozsahu. Celkový rozsah fondu je nyní 0,27 bm. Knihy jsou řazeny podle obsahu a v rámci jednotlivých druhů chronologicky. Vnitřní skartace nebyla provedena.

V době zpracování fondu se písemnosti nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Materiály archivního fondu Záložna-kampelička Hodyně poskytují poměrně ucelené údaje o činnosti spolku. Fond obsahuje zápisy ze schůzí orgánů a téměř kompletní řadu účetních závěrek. Záznamy jsou dokladem vývoje peněžnictví na regionální úrovni a lze z nich získat i informace o dění v obcích, v nichž působil. Další informace o vývoji spolku obsahuje archivní fond Krajský soud Plzeň I, uložený ve Státním oblastním archivu v Plzni.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond Záložna-kampelička Hodyně 1910–1953 uspořádala a inventář k němu zpracovala Veronika Brožková v květnu 2014 v SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích. Čistopis pomůcky zhotovila v únoru 2015 Veronika Brožková.

V Plasích 27. února 2015

Veronika Brožková

Seznam použitých pramenů a literatury

Státní oblastní archiv v Plzni, *Krajský soud Plzeň I* /nezpracováno/, Kampelička, spořitelní a záložní spolek v Hodyni, zapsané společenstvo s neobmezeným ručením – sign. Dr V 187, Záložna-kampelička v Hodyni – sign. Dp 94.

Hájek, Jan – Lacina, Vlastislav. *Od úvěrních družstev k bankovním koncernům*. Praha, 1999.

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1933 (částka 53, 14. 8.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1945 (částka 4, 23. 5.).

Sbírka zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava, 1941 (částka 89, 22. 7.).

Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé, 1946 (částka 87, 8. 11.).

Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé, 1948 (částka 66, 3. 8.).

Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé, 1952 (částka 38, 22. 12.).

Zákoník říšský pro království a země v radě říšské zastoupené, 1873 (částka XXV, 17. 5.).

Seznam použitých zkratk

AP	archivní pomůcka
č. př.	číslo přírůstku
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
ev. jednotka	evidenční jednotka
inv. č.	inventární číslo
kar	karton
OASSS MV	odbor archivní správy a spisové služby ministerstva vnitra
ř. z.	říšský zákoník
SAP	Sborník archivních prací
Sb. z a n.	sbírka zákonů a nařízení
SOA	státní oblastní archiv
SOkA	státní okresní archiv
ukn	úřední kniha

Inventární seznam

I. Knihy

1	Protokol pro valnou hromadu (7. 10. 1911–13. 3. 1938)	1911–1938	ukn 1
2	Protokol pro valnou hromadu (9. 4. 1939–12. 8. 1949)	1939–1949	ukn 2
3	Protokol pro představenstvo (18. 12. 1910–2. 12. 1917)	1910–1917	ukn 3
4	Protokol pro představenstvo (6. 1. 1918–7. 6. 1931)	1918–1931	ukn 4
5	Protokol pro představenstvo (28. 6. 1931–31. 12. 1952)	1931–1952	ukn 5
6	Protokol pro dozorčí radu (21. 12. 1910–15. 12. 1931)	1910–1931	ukn 6
7	Protokol pro dozorčí radu (27. 12. 1931–19. 6. 1952)	1931–1952	ukn 7
8	Seznam členů	1910–1952	ukn 8
9	Seznam spolkových činovníků	1910–[1949]	ukn 9

II. Spisový materiál**Spisy**

10	Zakládací listiny, stanovy, jednací řád	1910–1941	kar 1
11	Usnesení krajského soudu	1910–1947	kar 1
12	Oběžníky k valné hromadě	1925–1942	kar 1
13	Protokoly o revizi	1935–1952	kar 1
14	Prohlášení o árijském původu činovníků	1939	kar 1
15	Hlášení stavu říšských marek	1945	kar 1
16	Proslov pro starostu	1948	kar 1
17	Zápis o schůzi představenstva a dozorčí rady	1949	kar 1
18	Korespondence k vydraženému domu č.p. 5	1949	kar 1
19	Dotazník pro statistiku	1947	kar 1

III. Účetní materiál**a) účetní knihy**

20	Účetní závěrky	1911–1936	ukn 10
21	Účetní závěrky	1937–1946	ukn 11
22	Knih zúčtování zařizovacích předmětů	1911–1931	ukn 12
23	Knih inventáře	1911–1929	ukn 13

b) účty

24	Účetní závěrky	1913–1953	kar 1
25	Likvidační bilance	1919	kar 1
26	Státní půjčky	1933–1942	kar 1
27	Výkazy stavu vkladů	[1938]–1946	kar 1
28	Daňová přiznání	1943–1946	kar 1

Název archivní pomůcky:	Záložna-kampelička Hodyně
Značka fondu:	ZK Hodyně
Časový rozsah:	1910–1953
Počet evidenčních jednotek:	14 (13 úředních knih, 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	28
Rozsah v bm:	0,27 bm
Stav ke dni:	27. 2. 2015
Zpracovatel archivního souboru:	Veronika Brožková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Veronika Brožková
Počet stran:	13
Počet exemplářů:	4
Schválil:	PhDr. Hana Říhová dne 27. 2. 2015 – č. j. SOAP/060-54/2015